

Семінар
«Питання сталого розвитку в секторі біомаси в Україні»
25-26 травня 2010 року
Київ, Україна

ПРОТОКОЛ

25 травня 2010 р.

Семінар був відкритий *Даценко М.С.* (Директор департаменту інженерно-технічного забезпечення Міністерства аграрної політики України), який виконував обов'язки головуєчого. Він привітав всіх присутніх та повідомив, що Міністр аграрної політики України Присяжнюк М.В. передав вітання учасникам семінару. Даценко М.С. зазначив, що питання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та біомаси зокрема є дуже важливими для України, і що останнім часом робиться дуже багато у цьому напрямку. Він подякував пану *Кейсу Кванту* (керівник проекту, NL Agency) та зауважив, що розвиток біоенергетики в Україні активно підтримується Нідерландською стороною. Даценко М.С. звернув увагу на нещодавно видану директиву Європейського Союзу №28 та зазначив, що даний документ вказує на напрямки роботи для української сторони щодо гармонізації нормативно-правових документів у відповідності до Європейських. Також він нагадав про активну роботу над створенням Плану дій по біомасі для України (ПДБ) та подякував голландській стороні за допомогу в цьому процесі. *Даценко М.С.* запропонував *Кейсу Кванту* провести до кінця цього року форум для подальшого встановлення бізнес контактів у галузі біоенергетики між українською та голландською стороною.

Після цього до виступу був запрошений *Калетнік Г.М.* (Голова Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин). Він зазначив, що співпраця, започаткована на урядовому рівні між двома країнами, є позитивною не тільки для розвитку бізнесових та наукових зв'язків, але й для України в цілому, зважаючи на її залежність від імпортованих енергоносіїв. Він наголосив, що наразі в комітеті Верховної Ради проходить активний аналіз нормативно-правових документів, розглядається можливість гармонізації цих стандартів з Європейськими. Це дозволить сформувати сталий український ринок біомаси та біопалив, буде стимулювати виробництво/використання біомаси без порушення продовольчої безпеки та з дотриманням норм сталого розвитку суспільства. Також *Калетнік Г.М.* зауважив, що, на його думку, важливим для України є зменшення експорту сировини та збільшення виробництва та експорту кінцевого продукту.

Після цього пан *Кейс Квант* виступив в привітальною промовою, в якій він наголосив, що Нідерланди вбачають гарні можливості для співпраці з Україною в питаннях біомаси та біопалив. Саме тому вони сприяють міжурядовій співпраці між двома країнами. В рамках цієї співпраці було організовано два проекти. Перший проект – розробка плану дій по біомасі для України. Пан Квант показав аудиторії книгу. Ця книга складається зі списку заходів щодо виробництва біомаси та технологій щодо перетворення цієї біомаси в біопаливо та енергію. Кейс Квант зазначив, що після завершення першого проекту, вони розпочинають новий, який направлений на надання рекомендацій щодо впровадження плану дій по біомасі та на розробку схем сертифікацій щодо сталого розвитку біоенергетики. Під час даного проекту вони також підтримують розвиток бізнесових контактів між двома країнами. Пан Квант зазначив, що даний семінар направлений на підтримку розробки схем сертифікації щодо сталого розвитку.

Далі пан *Кейс Квант* виступив з презентацією щодо пропозицій та очікувань від нового проекту. Він зазначив, що до 2012 року Голландія матиме в 4 рази більше біомаси в порівнянні з теперішнім станом. І основним є те, що ця біомаса має бути вироблена з дотриманням критеріїв сталого розвитку. Саме тому Міністерство Сільського Господарства/Економіки виділяє 7.5 М€ на розробку новітніх ланцюгів сталого імпорту. І

це може бути цікаво для України. Він розповів, що в рамках даної програми в Україні було розроблено 2 пілотних проекти, які пов'язані з виробництвом гранул з деревних відходів, відходів сільського господарства та енергетичних культур. Наразі приймаються заявки на новий проект, який має назву «Сталий імпорт біомаси». Пан Квант коротко оголосив програму нового проекту та підкреслив, що вони зацікавлені в пошуку нової пропозиції, яка б стимулювала розвиток виробництва сталої біомаси. По закінченню він звернув увагу на те, що Голландія є найбільшою країною-імпортером рапсової олії з України, і що цей імпорт повинен бути сертифікований до 1 січня 2011 року.

У доповіді «Стан та перспективи розвитку біопалива в Україні» *Даценко М.С.* відмітив, що Україна споживає 200,6 млн т у.п., з яких 54,5% вона імпортує. В структурі споживання первинних енергоносіїв в Україні ВДЕ складають біля 1%, а споживання газу складає 41%. Валовий збір зернових та зернобобових культур в 2009 р. зменшився у порівнянні з 2008 р., що призвело до зменшення кількості соломи. Динаміка посівних площ сільгоспкультур для виробництва біодизелю свідчить про їх збільшення, починаючи з 2007 р., в основному за рахунок збільшення посівів ріпаку та сої. При цьому площа під соняшник трохи зменшилась.

Що стосується загального балансу енергетичної деревини по Держкомлісгоспу України (5,9 млн. куб. м), то найбільший потенціал (44%) мають дрова паливні, неліквідна деревина (29%). Відходи деревообробки та технологічна сировина, не задіяна в плитному виробництві, складають відповідно 10% та 17%. Потенціал отримання енергії з вироблених гранул та брикетів з соломи зернових культур і ріпаку, енергетичних культур, відходів виробництва кукурудзи на зерно та соняшника, відходів деревної промисловості та торфу складає 40,3 млн т у.п. Переважна більшість українських підприємств використовує в якості сировини для брикетів тирсу.

Згідно розробленої концепції впровадження біоенергетичного обладнання в Україні до 2015 р., ємність ринку України для впровадження опалювальних, промислових та побутових котлів на біомасі становить близько 65 тис. одиниць загальною встановленою потужністю понад 8,6 тис. МВт. Уведення в експлуатацію цього обладнання призведе до заміщення 5,8 млн. т/рік умовного палива (5,1 млрд. м³/рік природного газу) та зниження викидів парникових газів на 10 млн. т CO₂/рік.

За останні роки суттєво зміцнилось діюче національне законодавство у сфері альтернативної енергетики. Діючий закон про біопалива та закон щодо «зеленого» тарифу сприяють впровадженню біоенергетичних технологій для виробництва теплової та електричної енергії. Важливим для розвитку біоенергетики став Закон України „Про внесення змін до деяких законів України відносно сприянню виробництва і використання біологічних видів палива”, яким передбачені: звільнення на період 2010-2018 років від ввізного мита і податку на додану вартість техніки для реконструкції і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива; податкові канікули на прибуток на 10 років для підприємств, які продають біопалива власного виробництва; а також скасування монополії держави на виробництво біоетанолу за умови наявності ліцензії. Це дає вагомі стимули для створення нових робочих місць в АПК та у сільській місцевості.

Слово для доповіді «Стандарти по біомасі та біопаливам в ЄС» було надано пану *Ярно Дакост* (NEN, Нідерланди). В своїй доповіді *Ярно Дакост* детально розповів про розробку стандартів в Європі, зокрема, стандартів по біомасі та біопаливам. Найбільша увага була приділена питанням розробки стандартів з урахуванням критеріїв сталості. В підсумках виступу доповідач зазначив, що стандарти є ефективним інструментом для підтримки досягнення національних та європейських цілей щодо використання ВДЕ.

В своїй доповіді «Потенціал України. Формування ринку твердих біопалив» *Дубровін В.О.* (Директор НДІ екобіотехнологій та біоенергетики Національного університету біоресурсів та природокористування України) розповів про загальний потенціал біомаси в Україні та про його складові. Наголосив на стратегічних напрямках розвитку біоенергетики в сфері АПК: екологічні технології (сталий розвиток, глобальне

потепління тощо); біологічні технології (генна інженерія, біорозмаїття, біобезпека тощо); біоенергетика (біологічні ресурси, біогенні палива, їх використання тощо) та про діяльність його університету в становленні біоенергетики в Україні. Так, за участю науковців і практиків НУБіП України розроблено кілька ліній обладнання для брикетування та гранулювання біомаси при виробництві твердих видів біопалива, крім того розроблено декілька видів котлів та теплових генераторів для роботи на твердих видах біопалива.

Пані *Йоланда ван Шайк* (CREM, Нідерланди) представила доповідь «Як використовувати стандарти сталого розвитку в сертифікації». Вона підкреслила, що сертифікація біомаси, моніторинг ситуації з продуктами харчування, та макро-ефекти такі як використання землі є ключовими питаннями для успішного впровадження біопалив. Вона також розповіла як треба проводити сертифікацію деревних пелет з України.

Практичну дискусію «Які стандарти потребують вдосконалень» провів *Сліман Абу Амара* (NL Agency, Нідерланди, консультант). Всі учасники семінару розподіляються на 6 груп (англомовні та україномовні - в різні групи). Кожна група учасників отримує завдання: 1. Уявіть, що Ви ескімоси, які живуть в Антарктиді. Ваш дім може розтанути в зв'язку з глобальним потеплінням. Назвіть 5 причин, чому людство повинно подбати про Ваш дім, щоб він існував також через 50 років? 2. Уявіть, що Ви африканські діти в Танзанії. Назвіть 5 причин, чому людство повинно подбати, щоб Ви не голодували. 3. Уявіть, що Ви біологи в Аргентині. Щоденно зникають 50 видів рослин. Що Ви повинні нам сказати, щоб припинити це зникнення. 4. Уявіть, що Ви на Уолт Стріт і хочете заробити гроші. Які економічні стимули вкладати гроші в біоенергетику? 5. Як переконати, що Ваші трудові права будуть захищені? 6. Як виробляти біомасу без хімікатів, добрив і т.п.? Учасники семінару надали відповіді на ці 6 питань: 1. Ми не повинні втручатись в навколишнє середовище. Навколишнє середовище створило нас. Наше покоління повинно зберігатись таким як є. Ми повинні дбати про корисні копалини. БМ поглинає CO₂, а при згорянні виділяє CO₂, тому має нульовий баланс. 2. В якості біопалива використовуються вторинні продукти, тому більше зберігається БМ на харчі. Підготовка і використання БМ збільшує кількість робочих місць. 3. В Україні є багато вільних земель, земля деградує, зменшується врожайність. В воду потрапляють хімікати. 4. БМ –невичерпне джерело енергії, яка є природною. Ринки збуту є. Оподаткування – знімається ПДВ, митний збір, є державна субсидія при втраті бізнесу. 5. Для України позитивною тенденцією є створення нових робочих місць, зниження рівня безробіття, збільшення податкових зборів та інші плюси, що зв'язані з приваблюванням іноземних інвесторів. 6. Україна має специфіку – зменшення населення на 1,5 млн. чоловік протягом 15 років. Позитивом є збільшення енергетичної безпеки країни. Негативом – зменшення продуктів харчування. Зміна клімату, що відбувається в світі (вулкан, розлив нафти) приведуть до зменшення зимової температури в Європі до -40 – - 50°C. Це призведе до того, що всі електричні мережі можуть вийти з ладу. Та частина населення, що використовує біопалива, зможе протриматись. *Сліман* підвів підсумки дискусії.

Далі слово для доповіді «Стандартизація і сертифікація в Україні» було надано *Тимощуку В.Л.* (Головний спеціаліст Департаменту інженерно-технічного забезпечення Міністерства аграрної політики України). Автор привів перелік існуючої законодавчої бази по стандартизації і сертифікації в Україні. Кількість прийнятих стандартів зросла з 293 у 2001 р. до 1057 в 2008 р. Фінансування робіт із стандартизації здійснюється в основному за рахунок Держбюджету (85%) і тільки 2,5% за рахунок приватного фінансування. В порівнянні з цим в ЄС фінансування розробки стандартів здійснюється наполовину (біля 50%) за рахунок приватного сектору. Що стосується міжнародного співробітництва, на сьогодні в Україні є 88 технічних комітетів, працюючих в 22 технічних підрозділах, 180 в статусі «Р» (активний) та «О» (наглядач). 23 технічні комітети працюють в 92 структурних підрозділах ІЕС; 43 українські комітети отримують технічні матеріали CEN та 23-CENELEC. З 1 січня 2008 р. Держспоживстандарт набув

статусу афілійованого члена CEN (Європейський комітет стандартизації), з 1 січня 2001 р. Держстандарт представляє Україну в CENELEC (Європейський комітет з стандартизації в електротехніці). Участь в цих організаціях є необхідною умовою набуття членства Україною в міжнародній (ILAC) та європейській (EA) організаціях з акредитації, що дає можливість оцінки відповідності та прийняття товарів (АСАА). Далі автор навів перелік проектів нормативних документів (НД), їх відповідність міжнародним стандартам, а також термін виконання робіт. Всього було розглянуто 67 НД.

Таргоня В.С. (УкрНДПІВТ ім. Л. Погорілого) зробив доповідь «Нормативне забезпечення виробництва біомаси та біопалива в Україні». Доповідач привів нормативну базу щодо виробництва біопалива із ріпаку та соняшнику та виробництва біопалива із відходів деревини та розповів про стан забезпечення нормативними документами в частині виробництва біопалива в Україні. Навів пропозиції інституту щодо розробки та гармонізації деяких документів. УкрНДПІВТ ім. Л. Погорілого завдяки наявній науковій базі може виступити ініціатором та основним розробником відповідних нормативних документів. В інституті також наявні власні оригінальні методи та приладна база для експертизи агротехнологій, оцінювання стану ґрунтів, визначення енергетичних витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

Після цього пан *Ярно Дакост* (NEN Energy Resources, Нідерланди) виступив з презентацією «Сертифікація стало виробленої біомаси - NTA 8080 та NTA 8081». Він розповів про вимоги сталості в NTA 8080, ланцюг сертифікації від сировини до готового продукту, а також про схему сертифікації в NTA 8081 та систему сертифікації.

Наступною виступала *Катерина Куценко* (МЕО, Німеччина) з доповіддю на тему «Впровадження директиви європейського союзу в державне законодавство: Німецький досвід». Вона розповіла про систему сертифікації ISCC, її структуру та основні принципи. Куценко К. розповіла про вплив сертифікації на споживання та виробництво біомаси в Німеччині. Також вона наголосила, що покращення сталого розвитку біоенергетики через ефективні міжнаціональні системи сертифікації є найголовнішим завданням для розвитку біоенергетики в майбутньому.

Дискусія «Обговорення питань впровадження дорожньої карти сертифікації в Україні», веде *Кейс Квант*.

Кейс Квант - Хто має бути відповідальним в Україні за систему сертифікації – уряд чи компанії, що зацікавлені торгувати БМ? Чи хтось має свою думку? На мій погляд уряд Голландії і уряд України повинні створювати СП, що будуть відповідальними.

Окремі думки учасників дискусії:

Данілов М. (CEO Sustainable Biomass Trading Company, Нідерланди) – на мій погляд, це повинно бути довгостроковим співробітництвом, що включає в тому числі навчання персоналу і т.п. Обидві сторони мають інтерес.

Друкований М.Ф. (Вінницький аграрний університет, професор) – після виробництва біодизелю і біоетанолу залишаються дуже цінні відходи в вигляді добрив та біогазу, що необхідно використовувати. Після переробки рапсу залишається дуже цінний гліцерин. В Вінницькій області розроблено комплексний план біотехнологій. Якщо зробити весь комплекс, то можна отримати прибуток.

Тимощук В.Л. – Основною проблемою є недорозвиненість ринку біомаси як палива в Україні. Тому необхідно встановити реалістичні цілі та сценарії виробництва БМ в Україні, проаналізувати існуючий стан системи сертифікації та на основі законів та законодавчих інструментів розробити сертифікацію сталого сектору біомаси для України. Уряд повинен довести кожному міністерству і відомству завдання по реалізації ПДБ та створити єдиний координуючий орган по біоенергетиці.

Кейс Квант – ми повинні мати “template”, як поєднати в одному СП всі три складові (паливо, харчі і добрива). Не треба охоплювати все, треба розпочати, а потім тиражувати такі підходи. Ми не маємо погіршувати біорозмаїття. Якщо в цьому питанні

не буде регламентації, то нам будуть докоряти. Ми повинні створювати економіку на біооснові.

Даценко М.С. – Підсумовуючи роботу семінару на сьогодні, необхідно відмітити наступне. Чому не подано на розгляд Уряду ПДБ? Він недопрацьований. Питання розробки реалістичного ПДБ зараз вирішується, ми доопрацюємо його в цьому році. Маємо надію на лобювання цього питання в Верховній Раді (Калетнік Г.М.). Сертифікація БМ потребує більшого вивчення. Питання, яким чином йти – через Уряд, чи через бізнес? Я вважаю – одночасно. Вирішення блоку питань про стандартизацію потребує постійного діалогу (не тільки одні семінари). Ми вивчаємо досвід інших країн в питаннях стандартизації, зокрема відвідали Німеччину і Голландію. Міністерство аграрної політики України добре співпрацює з НАЕР в питаннях стандартизації. В Міністерстві аграрної політики створено окремий підрозділ з питань біомаси, але там недостатньо людей. Щодо сертифікації біомаси, то ми готуємо пропозиції для Міністра. Необхідно тісно співпрацювати по цьому питанню з ЄС, тому що в різних країнах стандарти різні.

Кейс Квант – приємно бачити, що Україна активно проявляє себе в підготовці ПДБ. До кінця року необхідно розробити в Україні систему сертифікації для одного виду біомаси.

26 травня 2010 р.

Відкриваючи наступного дня семінар, *Даценко М.С.* зазначив, що дана подія відбувається в рамках проекту Україна–Нідерланди «Біомаса та Біопалива». Наразі розглядаються питання сертифікації та сталого розвитку біомаси в Україні. Наступною запланованою подією є проведення інвестиційного бізнес форуму щодо питань біомаси та біопалив в Україні. *Даценко М.С.* відмітив, що вчора більш докладно обговорювали питання сертифікації біомаси, розглядали конкретні директиви ЄС: № 28 (2009) та стандарти 8080 та 8081 Голландії. На його думку, прийняття таких директив та стандартів є досить складним питанням через необхідність залучення додаткових коштів для України, але це в свою чергу дасть змогу українським виробникам швидше інтегруватися до європейського простору. *Даценко М.С.* подякував присутнім та зокрема Кейсу Кванту за вчорашню плідну роботу та зазначив, що семінар був дуже змістовним.

В свою чергу пан *Кейс Квант* також зазначив, що метою вчорашнього дня семінару було ознайомлення української сторони зі станом сертифікації в країнах Європейського Союзу, зокрема в Голландії та Німеччині як приклада для України. Пан Кейс Квант зазначив, що сьогодні учасники більш детально зупиняться на питаннях сталого ведення лісового господарства, виробництві рідких біопалив та на конкретних пілотних проектах, які реалізовані або готуються до реалізації в Україні. Ведучі семінару запросили всіх до активного обговорювання.

Слово для доповіді «Проблеми сталого розвитку лісництва в Україні» було надано *Пристаї О.Д.* (Заступник голови Державного комітету лісового господарства України). Доповідач вважає, що використання деревини замість газу для теплогенерації, в Україні невідворотне. Головним завданням держави є зробити цей процес системним, керованим та ефективним. З цією метою Комітет лісового господарства пропонує розробити, прийняти та здійснити «Державну або національну цільову Програму заміщення імпортного природного газу деревним біопаливом на 2010-2020рр.». *Пристаї О.Д.* розповів про основні пункти цієї програми та що за її допомогою можна досягти. Зазначив основні економічні передумови, які можуть стимулювати використання біомаси в Україні: ринкові ціни на природний газ для всіх споживачів; кредитування; компенсації населенню за переведення опалення своїх осель на біопаливо; державне фінансування переведення комунальних котельних на біопаливо. Доповідач зазначив також, що основною проблемою лісового господарства наразі в Україні є відсутність доріг.

Далі з доповіддю «Розвиток лісової сертифікації в Україні за схемою FSC» виступив *Павло Кравець* (Національна ініціатива FSC в Україні). Розповів, що таке лісова

сертифікація та зазначив її основні переваги, складові та процедури. Доповідач підкреслив, що найбільшими перевагами лісової сертифікації для лісових, лісопромислових і лісоторговельних компаній є: інколи більш висока ціна; вихід на нові ринки збуту; формування тривалих і партнерських відносин; покращення іміджу; покращення системи менеджменту. В свою чергу доцільним є запровадження сертифікації й для інших зацікавлених сторін завдяки забезпеченню таких факторів: збереження лісів високої охоронної цінності; збереження рідкісних і зникаючих видів; попередження надходження на ринки нелегальної деревини; забезпечення дотримання прав працюючих і місцевих громад. Кравець П. ознайомив присутніх із сертифікацією за схемою FSC, її основними вимогами. Він назвав відмінності від інших схем, поширених у Європі. Доповідач наголосив, що близько 15 % лісів в Україні сертифіковані. Можна сказати, що при дуже великому ряді факторів, які впливають на стан сертифікації у кожному регіоні, відсоток сертифікованих лісів в Україні є приблизно однаковим з Європейськими показниками.

В своїй доповіді «Пелети з екологічно доцільної деревини» *Глушко Є.І.* (Директор фірми «Еко-Гран») презентував Малинський завод по виробництву деревних гранул (пелет), який зараз будується і майже готовий до вводу в експлуатацію. Розповів про критерії вибору розташування заводу. Так площа лісового фонду Житомирської області близько 749 тис. га., з яких покрито лісом близько 662 тис. га, приріст деревини в державному лісовому фонді області складає близько 2,7 млн. м³/рік. Основною сировиною для виробництва гранул є дрова паливні та відходи з лісових господарств та деревообробних підприємств Житомирської області в радіусі 30 км від території заводу. Наразі у регіоні наявні 2 навчальних заклади, де готують спеціалістів даного профілю. Розповів про технологічне обладнання заводу. Окремо доповідач зупинився на питанні транспортного забезпечення. Так, транспортування сировини від лісових господарств на територію підприємства відбувається спеціалізованою технікою УРАЛ. Сировина відвантажується спеціалізованими навантажувачами Volvo. Відвантаження готової продукції – залізничним транспортом. Розповів про основні показники гранул та запросив на відкриття заводу у вересні 2010 року.

Після цього презентацію «Пелети з екологічно доцільної деревини для експорту в Нідерланди» зробили *Аліса ван ден Нагель* та *Геворг Габріелян* (Van den Nagel Bio-energy, Нідерланди). Пані *Аліса ван ден Нагель* представила свою компанію та основні напрямки її роботи. Розповіла, чому вони вибрали саме Україну для розвитку свого бізнесу: «ми зацікавлені в покупці/виробництві біомаси, Україна має великий потенціал для виробництва сертифікованої сталої біомаси». Доповідачі відзначили проблеми з лобіюванням владою регіону інтересів українського виробника. Проблеми виникають лише з поставкою сировини, виконання обов'язків контракту для українських підприємств здаються не обов'язковими. Також стає питання тарифікації щодо перевозок вантажу.

Далі слово взяв *Матвійчук О.С.* (Заступник завідувача секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки), який повідомив що вже є закони про біопалива, «зелений» тариф. Але існує ряд труднощів, зокрема, немає «зеленого» тарифу для теплопостачання. Він зазначив, що наразі в комітеті Верховної Ради розробляються нові законопроекти щодо інвестиційної складової на модернізацію теплопостачання, зокрема про 5-річні плани модернізації.

Після цього з презентацією на тему «Український олійний ринок: сучасний стан та перспективи розвитку» виступив *Капшук С.П.* (Генеральний директор «Укроліяпром»). Він зупинився на питаннях динаміки виробництва та споживання насіння соняшника, соняшникової та рапсової олії в Україні. Капшук С.П. показав, що Україна експортує більшу частину виробленої соняшникової та рапсової олії до Європейських країн та наголосив, що країна володіє достатнім науково-технічним потенціалом для організації

власного виробництва біодизелю. Він попросив присутніх звернути на це увагу, та запросив до співпраці.

Далі доповідь на тему «Екологічно доцільна рослинна олія» представив Олійнічук С.Т. (Заст. директора УкрНДІспиртбіопрод). Доповідач дав загальну інформацію щодо спиртових заводів, які наразі працюють в Україні, та загальні характеристики мелясної барди та можливості її використання для виробництва біогазу. Також навів приклади реалізації подібних проектів.

Після цього свою презентацію «Торгівля екологічно доцільною рослинною олією» представив пан *Вім ван ден Ельсхот* ("SBTC Sustainable Biomass Trading Company", Нідерланди). Він ознайомив учасників семінару з основними цілями Європейської Директиви 2009/28/ЕС. Основна стратегія компанії SBTC полягає в гармонізації балансу продуктів харчування і біопалив та підтримці концепції сталого розвитку. Компанія буде застосовувати відповідні технології конверсії біомаси, зокрема, torrefaction (біовугілля), піроліз та газифікацію.

В доповіді «Виготовлення екологічно доцільних пелет з тростини, соломи та проса» пан *Рональд Поппенс* (Food & Biobased Research, Нідерланди) розповів, що його компанія розробляє сталу бізнес модель пелетизації відходів біомаси в Україні для використання їх в якості біопалив для українського і голландського ринків. Пан *Рональд Поппенс* звернувся до українського уряду з пропозицією: «Необхідно розробити стратегію щодо використання соломи та тростини (що дозволяється, що рекомендується?)».

У продовження презентації, зробленої попереднім доповідачем, пан *Лоїк Лермін'ю* (ТОВ «Україно-Бельгійське підприємство «Фітофьюелз Інвестментс») розповів про досвід його компанії у організації досвідного виробництва в Полтавській області. Основним критерієм вибору регіону було не найвигідніше розташування з точки зору логістики, а розуміння керівництвом області важливості заміщення викопних видів палива на біомасу. Так регіон має проблеми з опалюванням сільських шкіл, адже школа отримує державні субсидії на кількість школярів і цих коштів не вистачає на опалення. Важливим фактором є те, що при імпорто-орієнтованому виробництві вони залишають 25 % біомаси на місцях для потреб регіону, тому дана пропозиція стає привабливою для керівництва області і вони охоче співпрацюють. Також пан *Лермін'ю* окремо зупинився на питанні вирощування очерету для енергетичних потреб, зупинився на питаннях транспортування, доцільних місць для вирощування в Україні. Україна володіє значним потенціалом очерету для його використання в енергетичних цілях. Основні запаси зосереджені в Полтавській, Рівненській області та біля Чорного моря. Розповів, що доцільніше всього очерет збирати взимку, щоб не перешкоджати сталості розвитку, адже взимку і трактори і люди вільні від основної роботи в селах. На його думку, один завод по пелетуванню біомаси буде економічно доцільним лише тоді, коли він буде переробляти декілька видів біомаси.

Після цього *Макаренко Н.А.* (Заст. директора Інституту землеробства та агроєкології НААН України) виступила з доповіддю на тему «Екологічно доцільне сільськогосподарське виробництво в контексті сталого імпорту біомаси». На думку Макаренко Н.А. вирощування сільськогосподарських культур може бути екологічно доцільним за умови високого рівня потенційної і ефективної родючості ґрунтів. Доповідач розповіла, що за останні роки ґрунти України характеризуються виснаженням і єдиним критерієм сталого розвитку для України є відтворення їх родючості, та, як наслідок, забезпечення сталого стабільного врожаю. Наразі сільське господарство характеризується недотриманням сівозмін та порушенням структури посівів, що не є ознакою сталості розвитку. Необхідно створювати сировинні зони та забезпечувати повне використання біокліматичного потенціалу територій.

Потім доповідь «Викиди парникового газу в залежності від умов навколишнього середовища та землекористування» зробив пан *Ян Петер Лесчен* (Wageningen UR, Alterra, Нідерланди).

Після закінчення презентацій *Кейс Квант* відкрив фінальну дискусію. Він підкреслив, що вчора були розглянуті різні сертифікаційні системи, що використовуються в Європі (ISCC, NTA 8080, 8081). Перше питання, що виникає: «Як вони можуть бути впроваджені в Україні?». Також сьогодні обговорювались питання виробництва деревних пелет, експорт олійних культур із України в Європу, розглядались конкретні пілотні проекти. Тому виникає питання: «Як ми повинні довести, що все це виробництво є сталим? Хтось має пропозиції, яким чином український уряд, компанії або асоціації повинні це зробити?»

Окремі думки учасників дискусії:

Вім ван ден Ельсхот: Це гарний початок і добре, що обидві країни розуміють важливість сертифікації для забезпечення сталого розвитку. Я думаю, що наступним кроком повинно бути зустріч бізнесових компаній двох країн.

Кейс Квант: Сьогодні ми обговорюємо сертифікацію та сталий розвиток. Всі присутні розуміють їх важливість, проте залишається одне запитання: як всі фермери та сільськогосподарські підприємства, які знаходяться поза цією кімнатою, можуть втілити наші думки у життя? На сьогоднішній день між нами залишається велика прірва у розумінні цих проблем. Як вони можуть всьому навчитися? Як фермери можуть знати, що все вироблене ними насіння рапсу було отримано з дотриманням критеріїв сталого розвитку?

Відповідь *Вім ван ден Ельсхот*: На мою думку найкращий шлях вирішення цієї проблеми - це створення неурядових організацій. Якщо ми будемо працювати в цій області, люди будуть бачити це як приклад для своєї роботи. Фермери зможуть побачити те, що й вони можуть досягти. Важливим також є проведення такого типу зустрічей і в майбутньому.

Кейс Квант: Сьогодні я дещому навчився. Це стосується логістики. Ми говоримо про транспортування деревних гранул та рапсової олії, яке здійснюється залізничним та морським транспортом. А чи Україна готова до збільшення експорту? Чи залишаються відкриті питання ще й в цій області?

Відповідь *Юсків Роман*: Проблема з транспортуванням біомаси в Україні стоїть досить гостро. Тому що наразі наявний лише один порт, який відвантажує біомасу до Європи. Цей порт є перенавантажений. Єдиний альтернативний спосіб транспортування - це річка Дніпро. Її використання обмежує географію переробки біомаси. Проблема номер два: польські трейдери, які проводять політику «випаленої землі». Вони закупають біомасу на Україні не за ринковими цінами. В свою чергу, українські фермери не працюють на перспективу, що призводить до виснаження ґрунтів.

Після цього *Даценко М.С.* виступив з заключною промовою. «Хочу підкреслити, що даний семінар не є всеукраїнським, а проводиться в рамках технічного українсько-голландського проекту «Біомаса та Біопалива». Даценко М.С. наголосив, що питання семінару є дуже актуальними і в цілому ми отримали дуже багато цінної інформації. Це й питання сталого розвитку, і питання директиви ЄС №28. Він повідомив, що офіційно ця директива не надходила до Міністерства, і лише за власної ініціативи її було перекладено та доведено до керівників на регіональному рівні. Також він підкреслив, що Міністерство аграрної політики розробило та внесло на розгляд до Верховної Ради законопроект, де пропонується обов'язкове використання біоетанолу. Також в процесі розробки нова державна програма розвитку ринку біопалив з врахуванням досвіду Європейських країн. Він наголосив на необхідності гармонізації української законодавчої системи (регулятивна система, сертифікація та податки, стандарти, механізми формування цін) з європейською. Підсумовуючи свій виступ, Даценко М.С. підкреслив, що ефективний розвиток біоенергетики в Україні можливий лише за сприяння всіх відомств, це не лише

Міністерство аграрної політики, а й НАЕР і Міністерство палива та енергетики. Для успішного вирішення всіх проблем Україна не повинна розглядатися як сировинний придаток. Повинен буди баланс між експортом сировини та енергії. Наступним кроком нашого співробітництва повинна стати допомога українським компаніям у пошуку бізнес-партнерів. Тому Даценко М.С. запропонував до кінця року провести бізнесовий форум за підтримки голландської сторони. Ми прагнемо, щоб до України прийшла сучасна техніка та передові технології. «На мою думку, Україна має всі ресурси для виробництва зеленої енергії. І вона може стати найбільшим експортним потенціалом для України».

Після цього ведучі подякували всім присутнім та закрили семінар.

Презентації всіх доповідей доступні на:

<http://biomass.kiev.ua/index.php?page=events&lang=ru>

Додаток 1.

Учасники семінару "Питання сталого розвитку в секторі біомаси в Україні"
25-26 травня 2010 р.

№ п/п	ПІБ	Організація, посада	Прим.
1.	Даценко Микола Сергійович	Директор Департаменту інженерно-технічного забезпечення Міністерства аграрної політики України	Datsenko@minapk.gov.ua 380 44 226-30-62
2.	Калетнік Григорій Миколайович	Голова Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин	Kaletnik.Hryhorii@rada.gov.ua +38(044)255-28-40
3.	Кейс Кwant Kees Kwant	NL Agency (Нідерланди), керівник проекту	kees.kwant@agentschapnl.nl +31 (0)88 602 24 58
4.	Сліман Абу Амара Sliman Abu Amara	NL Agency (Нідерланди), консультант	sliman.abuamara@agentschapnl.nl
5.	Тимошук Віктор Леонідович	Головний спеціаліст Департаменту інженерно-технічного забезпечення Міністерства аграрної політики України	timoschuk@minapk.gov.ua +38 044 278 58 37
6.	Заблоцький Володимир Петрович	Міністерство аграрної політики України, Радник Міністра	zvlat.kiev@mail.ru +380 44 279-60-78
7.	Пристая Олексій Дмитрович	Заступник голови Державного комітету лісового господарства України	prystaia@dklg.gov.ua 235-49-15
8.	Матвійчук Олександр Семенович	Заступник завідувача секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки	matviychuk@rada.gov.ua 255-26-50
9.	Горічко Віталій Васильович	Міністерство палива та енергетики України	horichko@mintop.energy.gov.ua +380 44 206 37 51
10	Стригуненко Гліб Юрійович	Міністерство палива та енергетики України	
11	Науменко Юлія Борисівна	Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів, пров. фахівець	
12	Зарицький Микола Олексійович	Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів, гол. спеціаліст	
13	Ярно Дакост	NEN Energy Resources	Jarno.dakhorst@nen.nl

	Jarno Dakhorst	(Нідерланди)	+31 15 2 690 245
14	Йоланда ван Шайк Jolanda van Schaick	CREM (Нідерланди)	j.vanschaik@crem.nl 020 627 49 69
15	Вім ван ден Ельсхот Wim van den Elshout	CEO Sustainable Biomass Trading Company (Нідерланди)	wvdelshout@sbtrading.nl +31(0) 6 23 36 76 03
16	Михайло Данілов Michail Danilov	CEO Sustainable Biomass Trading Company (Нідерланди)	damiva2@hotmail.com +31 (0) 6 19 28 88 20
17	Аліса ван ден Нагель Alisa van den Nagel	Van den Nagel Bio-energy (Нідерланди)	alissa@vandennagel.nl +31-517-492-403
18	Брам ван ден Нагель Bram van den Nagel	Van den Nagel Bio-energy (Нідерланди)	bram@vandennagel.nl +31-653-690-411
19	Геворг Габріелян Gyevorg Gabrielyan	Van den Nagel Bio-energy (Нідерланди)	ggevorg@list.ru
20	Куценко Катерина	МЕО (Німеччина)	kutsenko@ier.kiev.ua (+38044) 278-6360, 278-6342
21	Кандул Сергій	МЕО (Німеччина)	kandul@ier.kiev.ua +38(044)278-63-60
22	Уолтер Елберсен Wolter Elbersen	F&BR (Нідерланди)	
23	Рональд Поппенс Ronald Poppens	Food & Biobased Research (Нідерланди)	Ronald.poppens@wur.nl +31 (0)317-48-01-74
24	Лоїк Лермінью Loic Lerminiaux	ТОВ «Україно-Бельгійське підприємство «Фітофьюелз Інвестментз», засновник Phytofuels Investments	lerminiaux@amstercapital.com +38(067)235 0309
25	Ян Петер Лесчен Jan Peter Lesschen	Wageningen UR Alterra	Janpeter.lesschen@wur.nl +31 317-484687
26	Ruud Marinus Gelten	University Utrecht, Master Student	r.m.gelten@students.uu.nl +31 6 11197764
27	Архипенко Ф.М.	ННЦ «Інститут землеробства УААН»	
28	Баланюк Андрій Григорович	Tebodin Ukraine CFI	a.balanyuk@tebodin.kiev.ua +38(044)426 49 40/41/42/43
29	Бернадзиковський Сергій Адольфович	Вінницький аграрний університет, директор кафедри	agro@enzim.biz 068-340-15-56
30	Блистів Тетяна Іванівна	ВР України, помічник депутата Пашинського С.	pashynskyi.serhii@rada.gov.ua (044)255-29-05
31	Вівчар Олександр Володимирович	Асоціація сільгоспвиробників Маловисківського р-ну Кіровоградської обл.	aleksandr_008@ua.fm 099-507-42-91
32	Вірówka Михайло Іванович	ННЦ "Інститут механізації і електрифікації сільського господарства", ст. н. співр.	vermish@ukr.net 066-340-10-38
33	Гаврилюк Тетяна Василівна	ТОВ «АТП-15101»	096-99-12-993
34	Глабець Віктор Харитонович	Міністерство аграрної політики України	
35	Глушко Євген	Директор фірми «Еко-Гран»	evgeny@reef.com.ua

	Іванович		+38(050)423-89-88
36	Голуб Геннадій Анатолійович	ННЦ «Інститут механізації і електрифікації сільського господарства», зав. відділу	gagolub@mail.ru 066 245 65 53
37	Гонтар Олександр Миколайович	ТОВ «АТП-15101», директор	wood.gontar@gmail.ru +3(067)363-07-74
38	Давиденко Андрій Юрійович	Головне управління агропромислового розвитку Київської обл., спеціаліст	067-225-20-11
39	Дроздова Ольга Ігорівна	Мол. консультант НТЦ «Біомаса»	drozdova@biomass.kiev.ua 453-28-56
40	Друкований Михайло Федорович	Вінницький аграрний університет, професор	067-367-55-68
41	Дубровін Валерій Олександрович	Директор НДІ екобіотехнологій та біоенергетики Національного університету біоресурсів та природокористування України	dubrovin@nauu.kiev.ua +(38 044) 527 85 62
42	Зубенко Віталій Ігорович	Консультант НТЦ «Біомаса»	zubenko@biomass.kiev.ua 453-28-56
43	Капшук Степан Павлович	Генеральний директор «Укроліяпром»	admin@ukroilprom.kiev.ua +38(044)226-31-38
44	Карпенко Олена Анатоліївна	Міністерство аграрної політики України	
45	Кобець Микола Іванович	Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, ст. експерт	kobets@agpol.kiev.ua (044)253-5866
46	Кравець Павло Васильович Kravets Pavlo	Національна ініціатива FSC в Україні	Pavlo.kravets@nauu.kiev.ua +38(044)527-88-00
47	Кравчук Леся Василівна	Київська обласна держадміністрація	Lesya_kravchuk@lan.com.ua 067-40-40-506
48	Кургак Володимир Григорович	ННЦ «Інститут землеробства УААН», зав. лаб. луківництва	Kurgak_Luki@ukr.net 044-526-71-26
49	Куць Тетяна Валеріївна	НДІ економіки і менеджменту агропромислового виробництва Національного університету біоресурсів та природокористування України, наук. співр.	stdkuts@ukr.net (044)527-87-93
50	Кучик Т.В.	Національний університет біоресурсів та природокористування України, аспірант	
51	Ленда Олександр Олександрович	Криптон НК, заст. директора	lendaoo@yahoo.com (044)422-83-60
52	Лень Юрій Володимирович	Київський ОДПТЦ, зав. відділом, спт Чабани	526-31-80
53	Львов Віталій Андрійович	Асоціація фермерів та приватних землевласників України, Перший Віце-	farmasuk1@ukr.net (044)501-78-73

		Президент	
54	Макаренко Наталія Анатоліївна	Заст. директора Інституту землеробства та агроєкології НААН України	n-mak@ukr.net 097-238-43-46, 522-62-70
55	Мамеєнко Анатолій Федорович	МВФ Гелея, президент	067-51444-58
56	Марчук Олег Анатолійович	Міністерство аграрної політики України, пров. спец.	097-241-44-81
57	Олексієвець Іван Леонтійович	ТОВ «Екоінко», директор	067-44-94-45-7
58	Олійнічук Сергій Тимофійович	Заст. директора УкрНДІспиртбіопрод	+38(044)443-35-04, 400-02-32
59	Омельченко Микола Петрович	Виробничо-лізингова компанія «Украгропостач», ген. директор	ukragropostach@bigmir.net +38(044)390-30-84
60	Остапчук Микола Онуфрійович	Вінницький аграрний університет, доцент	093-930-49-11
61	Пальонко Віталій Іванович	НАК «Украгролізинг», директор департаменту технічної політики	palionko@ukragroleasing.com.u a +38(044)545-73-65
62	Переверзєв В'ячеслав Анатолійович	ТОВ «АТП-15101», заст. директор	063-075-37-93
63	Рудик Володимир Вікторович	Виробничо-лізингова компанія «Украгропостач», Заст. ген. директора	v_rudyk@mail.ru +38(044)390-30-85
64	Самсоненко В'ячеслав Володимирович	Помічник депутата ВР Калетніка Г.М.	
65	Сокирін Олександр Іванович	Заступник голови ЦК ВНП «Сади України»	sokirin@gmail.ru +38 0522 35 00 44
66	Стариченко Микола Павлович Nikolay Starichenko	Петролтехсервіс, ген. директор	petroltechservice@ukr.net (04595)5-13-64, (050)311-22-45
67	Старіков Ілля	НУСЕП, офіційний представник	illya.starikov@nusep.org +38(044)492-70-75
68	Стиранівський Юрій Олегович	Державний комітет лісового господарства України	
69	Стояновський Олексій В'ячеславович	Експерт журналу «Міжнародна біоенергетика»	ukraine@newc.ru +38(0612)95-26-43
70	Супрун Тетяна Тарасівна	Консультант НТЦ «Біомаса»	suprun@biomass.kiev.ua 453-28-56
71	Таргоня Василь Сергійович	УкрНДІПВТ ім. Л.Погорілого, зав. лаб.	targonva@ukr.net +38(04471)3 30 62
72	Терещенко Юрій Григорович	Держкомзем України, нач. відділу Держкомзему у місті Бориспіль Київської обл.	067-497-15-23
73	Том'юк Василь	Львівський національний аграрний університет, асистент	2-242-954
74	Ханько Богдан	Біопалива Поділля, директор	universalservice@mail.ru

	Геронімович		067-507-01-83
75	Цема Тамара Вікторівна	УкрНДПВТ ім. Л.Погорілого, зав. відділу стандартизації	tvksema@mail.ru +38(04471) 3 35 40
76	Центи́ло Леоні́д Васильович	Науково-виробниче селекційне підприємство ТОВ «Расава»	arosa50@ukr.net (04568)2-21-40
77	Юсків Роман Roman Yuskiv	CEO Sustainable Biomass Trading Company	